

PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA

xalqaro ilmiy-metodik jurnal

6(8)

2023

ISSN 2181-3787
E-ISSN 2181-3795

“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA”
xalqaro ilmiy-metodik jurnal

«ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ АКМЕОЛОГИЯ»
международный научно-методический журнал

“PEDAGOGICAL ACMEOLOGY”
international scientific-methodical journal

№6(8) 2023

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi OAK Rayosatining 2023-yil 5-maydagi 337-qarori bilan **07.00.00 - tarix, 13.00.00 - pedagogika, 19.00.00 - psixologiya** fanlari bo‘yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo‘lgan zaruruiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnal haqida
Jurnalga O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti administratsiyasi huzuridagi axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan ommaviy axborot vositasi davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida 1672 raqamli guvohnoma berilgan.

“Pedagogik akmeologiya” xalqaro ilmiy-metodik jurnali

“Pedagogik akmeologiya” xalqaro ilmiy-metodik jurnaliga taqdim etilgan ilmiy maqolalarga qo‘yiladigan asosiy talablar falsafa doktori (PhD), fan doktori (DSc) dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini xalqaro standartlar va O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzurida Oliy attestatsiya komissiyasi to‘g‘risidagi Nizom” talablari, shu jumladan elektron ilmiy-texnik jurnallarga qo‘yiladigan talablar tizimi hisoblanadi.

«Педагогическая акмеология» международный научно-методический журнал

Основные требования к научным статьям, представляемым в международном научно-методическом журнале «Педагогическая акмеология» являются научные труды, рекомендованные для публикации основных научных результатов докторских (PhD), (DSc) диссертаций в соответствии с международными стандартами и «Положением о Высшей аттестационной комиссии» при Кабинете Министров Республики Узбекистан, в частности требования к электронным научно-техническим журналам.

About the magazine

“Pedagogical akmeology” international scientific-methodical journal

The main requirements for scientific articles submitted to the international scientific-methodical journal "Pedagogical akmeology" are scientific publications recommended for the publication of the main scientific results of doctoral (PhD), (DSc) dissertations in accordance with international standards and the “Regulation on the Higher Attestation Commission” Under the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan, including from templates in the system of requirements for electronic scientific and technical journals.

Muassislar: "Sadridin Salim Buxoriy" MCHJ "Durdona" nashriyoti,
Buxoro davlat pedagogika instituti

Tahririyat manzili: O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy

Web-sayt: www.paresearchjournal.uz

Bosh muharrir:

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Husenova Aziza Sharipovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Mas'ul kotib:

Bafayev Muhiddin Muhammadovich, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIR HAY'ATI:

Muqimov Komil Muqimovich, O'zR FA akademigi, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Adizov Baxtiyor Rahmonovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Abdullayeva Barno Sayfiddinovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G'arbiy Universitet, Bolgariya)

Madzigon Vasiliy Nikolayevich, akademik, pedagogika fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Maksimenko Sergey Dmitriyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Kiyev)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Kozubsov Igor Nikolayevich, pedagogika fanlari doktori, dotsent (Kiyev, Ukraina)

Mustafa Said Arslon, filologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)

Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

To'xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Muhitdinova Xadicha Sobirovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Niyozmetova Roza Hasanovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Sobirova Maxbuba Yusupdjanovna, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

O'rayeva Darmonoy Saidaxmedovna, filologiya fanlari doktori, professor

Raximov Sharof Amonovich, fizika-matematika fanlari nomzodi, dotsent

Rasulov To'lqin Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Hayitov Shodmon Axmadovich, tarix fanlari doktori, professor

To'rayev Halim Hojiyevich, tarix fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Muhammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Ibragimova Gulsanam Nematovna, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Kadirov Xayot Sharipovich, pedagogika fanlari doktori, dotsent

Jalilova Saboxat Xalilovna, psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Atabayeva Nargis Batirovna, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muxtorov Erkin Mustafoyevich, psixologiya fanlari nomzodi, dotsent

Jumaniyozova Muhabbat Husenovna, filologiya fanlari nomzodi, dotsent

Farmonova Shabon Muhammadovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qo'ldoshev Rustambek Avezmurodovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

MUNDARIJA

07.00.00 - TARIX 6

Abdinabiyev Hikmatilla Ehsanovich. O'zbekistonning eng yangi tarix masalalari bo'yicha markazining tashkil etilishi va faoliyati 6

13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI 10

Dilova Nargiza Gaybullayevna. Bo'lajak o'qituvchilarni shaxslararo munosabatlarga tayyorlashda ta'lim uzviylikini ta'minlovchi tamoyillar..... 10

Alijon Ro'ziqulovich Hamroyev. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida o'quvchini faollashtirish metodikasi 15

G'ayrat Muhammedovch Salimov. Maktabgacha ta'lim muassasalarida harakat faolligining turli shakllaridan foydalanish 19

Jumaniyozova Muhabbat Xusinovna. Ona tili ta'limi mashg'ulotlarida muammoli ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning metodik jihatlari..... 25

Husenova Aziza Sharipovna. Boshlang'ich sinf o'qish savodxonligi darslarida blum taksonomiyasining amaliy ahamiyati 29

Tog'ayeva Umida Shavqi qizi. Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida neyrolingvistik yondashuvning dolzarb muammolari 33

Baymuradov Radjab Sayfitdinovich. Yosh mutaxassisni shakllantirishda o'qituvchi-murabbiyning o'rni..... 37

Yuldasheva Mashxura Muzafarovna. Qadriyatli yondashuvlar asosida talabalarining fuqarolik pozitsiyasi va bag'rikenglik tafakkuri texnologiyalarini shakllantirish..... 42

Sirojov Qilich Ochilovich. Nodavlat ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishning metodik asoslari..... 47

Raximova E'tibor Rustamovna. Muloqot borasidagi dastlabki fikrlarning yuzaga kelishi..... 52

Baxtiyorova Mahliyo, Ganjayeveva Maftuna. 3-sinf ona tili darslarida ta'limiy o'yinlardan foydalanish orqali o'quvchilarning fonetik-grammatik tushunchalarini shakllantirish 58

Xolmuradova Jamila Irmetovna. Yordamchi so'zlar turkumini o'qitishda didaktik o'yinli darslarning ahamiyati 62

Bazarov Sobirjon Bektashevich. O'zbek romanlarida motivlar rang-barangligi..... 67

Кучимов Маъруф Кучимович. Повышение качества обучения студентов вуза методом внедрения экспертной оценки компетенций 71

Boynazarova Sayyora Ruzikulovna. O'qituvchilarda biologiya faniga doir kasbiy kompetensiyani shakllantirish va tarmoqlash 76

Badalov Dilmurod Abdixalilovich. Boshlang'ich ta'lim sohasida boshqaruv tizimiga logistik yondashish 80

Abduqodirov Jasur Baxtiyor o'g'li. Fizika fanining optika bo'limiga doir nostandart masalalar yechish metodikasini takomillashtirishning nazariy jihatlari 86

To'raboyeva Muqaddas Yoqubjanovna. Ona tili ta'limida o'quvchilarining tafakkur tezligini shakllantirish yo'llari..... 91

Ma'rufjonova Rohila Lutfulla qizi. Maktabgacha yoshdagi (5-7) yoshli bolalarda tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish..... 96

K.R.Badalov. Darsni ratsional tashkil etish yo'llari 104

Ережепов Ислам Юсупович. Значение физического воспитания для дошкольников 108

Allamberganova Baxargul Xudaybergenovna, Duysenbayeva Nilufar Rashidovna. Ingliz tilini o'rganish motivatsiyasini rivojlantirishning pedagogik xususiyatlari 112

Hikmatov Akmal Sadulloyevich. Tibbiyot xodimlarida ijtimoiy -kommunikativ kompetensiyaning o'rni va ahamiyati 115

Жуманиязова Тамара Адамбаевна. Социально-педагогическая характеристика занятий художественной гимнастикой	119
Ikromov Oybek Ibrogimovich. Talabalar хотirasining xorijiy tillarni o'rganish sharoitidagi individual - tipologik xususiyatlari	123
Якупбаев Алишер Алымбаевич. Педагогические аспекты гуманизации спортивной подготовки в вольной борьбе.....	127
Шаниязов Рашид Жанабаевич. Роль теории физического воспитания и физической культуры в системе наук	131
19.00.00 – PSIXOLOGIYA FANLARI.....	135
Ro'ziqulov Faxriddin Rasulovich. Nikoh-oila munosabatlarida bolalar tarbiyasining o'ziga xos ijtimoiy – psixologik xususiyatlari.....	135
Qodirov Obid Safarovich. O'smirlarda jinoyat motivlari shakllanishining empirik o'rganish tahlili	140
Ostanov Shuhrat Sharifovich. O'smirlik davrining ijtimoiy-psixologik muammolari va destruktiv xulq-atvorning ijtimoiy psixologik xususiyatlari.....	144
Djumaniyozova Muxayya Xusinovna. Talabalar o'quv motivatsiyasini rivojlanishi - psixologik muammo sifatida.....	148
Rustamov Shavkat Shuxratovich. Ta'lim jarayonida talabalarning innovatsion kompetentligini takomillashtirishning psixologik xususiyatlari	154
Ro'ziyev Umar Muzafarovich. O'spirinlarda ijtimoiy fobiya holatlarining diagnostikasi.....	158
Элмуратова Айсулуп Усаховна. Психологические закономерности изучение механизмов психологической защиты у спортсменов	166
Mamirova Feruza Sulaymonovna. Talaba yoshlarning psixologik yetuk inson bo'lib rivojlanishiga ijtimoiy tarmoqlarning salbiy ta'siri	171
Ismoilova Asilpashsha Rojabovna. Tafakkur psixologiyasi: nazariyalar va ilmiy yondashuvlar	177
Rahmatova Nasiba Sobirovna. Shaxsda irodaviy boshqaruv namoyon bo'lishining yosh va jins xususiyatlariga bog'liq o'zgarishi.....	184
Jumabayev Timur Jalgasbayevich. Sportchilarni musobqaga psixologik tayyorlash jarayonida umumiy va maxsus psixologik tayyorgarlik asoslari.....	189
Sayitova Umida Hikmatillo qizi. Talabalarda internetga tobelikning diagnostik tahlili.....	192
Уразимбетова Марджина Султамуратовна. Методика обучения детей плаванию брассом.....	195
Ahmedov Farhod Furqatovich. Ichki ishlar xodimlarida muloqotning ijtimoiy-psixologik kompetentlik bilan bog'liqligi.....	199
Kalillayeva Ulbosin Ayapbergenovna. Deviant xulq-atvorli o'smirlarda kasb tanlash muammosi.....	203
Казакбаева Гулмира Узакбай кизи, Эрежепова Шахсанем Абат кизи. Социально-педагогические особенности формирования психологической устойчивости в личности спортсмена	208
Sherjanova Nodira Alisherovna. O'smirlik davrida empatik xususiyatlarning namoyon bo'lishi	213
Султамуратов Джумамурат. Педагогико-психологическая характеристика спортсменов, занимающихся спортом дзюдо	217
Sa'dullayeva Moxinur G'ulomjon qizi. Ta'lim jarayonida psixologik zo'ravonlikning namoyon bo'lishi.....	221

Rustamov Shavkat Shuxratovich
Buxoro davlat universiteti
psixologiya va sotsiologiya
kafedrasi dotsenti,
psixologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD)

TA'LIM JARAYONIDA TALABALARNING INNOVATSION KOMPETENLIGINI TAKOMILLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim jarayonida talabalarning innovatsion kompetentligini takomillashtirishning psixologik xususiyatlari, talabalarning innovatsion kompetentligini shakllantirish muammosi ko'rib chiqiladi. Bu iqtisodiyot va ishlab chiqarishning innovatsion rivojlanishi bilan bog'liq bo'lib, zamonaviy jamiyatdan innovatsiyalarni idrok etish va ishlab chiqarishga yuqori darajadagi tayyorgarlikni talab qiladi. Talabalarni innovatsion kompetentligi muammosining hozirgi holati tahlil qilinadi va innovatsiya samaradorligini ta'minlaydigan shaxsiy fazilatlar ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ijodkorlik, ijtimoiy psixologik xususiyatlar, kasbiy faoliyat, innovatsion faoliyat, kompetentlik, individuallik, metodologiya, xarakter, global kompetentlik.

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Аннотация: В данной статье рассматриваются психологические особенности совершенствования инновационной компетентности учащихся в образовательном процессе, проблема формирования инновационной компетентности учащихся. Это связано с инновационным развитием экономики и производства и требует от современного общества высокого уровня подготовки к восприятию и производству инноваций. Анализируется современное состояние проблемы инновационной компетентности учащихся и рассматриваются личностные качества, обеспечивающие эффективность инноваций.

Ключевые слова: творчество, социально-психологические особенности, профессиональная деятельность, инновационная деятельность, компетентность, индивидуальность, методология, характер, глобальная компетентность.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF IMPROVING INNOVATIVE COMPETENCY OF STUDENTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Annotation: this article examines the psychological features of improving the innovative competency of students in the educational process, the problem of forming innovative competency of students. This is due to the innovative development of the economy and production, which requires a high level of preparation for the perception and production of innovations from modern society. The current state of the problem of innovative competency of students is analyzed and personal qualities that ensure the effectiveness of innovation are considered.

Key words: creativity, social psychological characteristics, professional activity, innovative activity, competence, individuality, methodology, character, global competence.

Kirish. Respublikamizda ro'y berayotgan ta'lim islohoti sharoitida barkamol avlod o'z Vataniga, xalqiga, ona yurtiga, millatiga, ota - onasiga sodiq bo'lgan har tomonlama kamol topgan insonlarni tarbiyalash eng muhim ahamiyat kasb etadi. Darhaqiqat, bugun ta'lim va tarbiya

jarayonini sifatli tashkil qilish har qachongidan ham dolzarb bo'lib turibdi. Bunda innovatsiyalar, ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish, shu bo'yicha zarur huquqiy mexanizmlarni yaratishga ustuvor yo'nalish sifatida qaralayotgani muhimdir.

Ushbu islohotlarning asosiy maqsadi esa yosh avlodni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash hamda mamlakatning kelajagini yuksaltirish ekanligi aniq. Jamiyat yangilanishi, hayotimiz taraqqiyoti va istiqboli, amalga oshirilgan islohotlar samarasi taqdiri, mos ijtimoiy – iqtisodiy siyosatni shakllantirish – bularning barchasi zamon talablariga javob beradigan yuqori malakali mutaxassis kadrlar tayyorlash muammosi bilan bog'liq.

Mavzu bo'yicha adabiyotlar tahlili: Pedagogika va psixologiya fanlari mazmuni ta'lim – tarbiya jarayoni ahamiyatini aniqlovchi va tarkib toptiruvchi ta'lim sohalari sifatida o'rganilsa, ushbu mavzu muammosi har doim o'z dolzarbligiga ega bo'lgan. Shu tufayli bu muammoni bir necha xorijiy va o'zbek olimlari o'rganib chiqishgan. O'zbek olimlaridan R.Ishmuxammedov, A.Abduqodirov, A.Pardayev "Tarbiyada innovatsion texnologiyalar", N.N.Azizxo'jayeva "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat", S.I.Mirhayitova "Pedagogik texnologiya", R.Mavlonova, B.Normurodova, N.Rahmonqulova va Y. Rasulova, D. Maqsudova. "Tarbiyaviy ishlar metodikasi", O.Tolibov va M.Usmonboyeva "Pedagogik texnologiyalarning tadbqiqiy asoslari", Sh.Olimovning "Ma'naviy-axloqiy tarbiya Ibragimov, A.Yo'ldoshev va A. Bobomirzayev "Pedagogik psixologiya", A. Shodiyev "Pedagogika va psixologiya", Z.Nishanova, N.Kamilova, D. Abdullayeva, M. Xolnazarova "Rivojlanish psixologiyasi, Pedagogik psixologiya" kabi darsliklarda tarbiya jarayonini texnologiyalshtirish va oliy ta'lim tizimida ulardan foydalanish usul, metod va mexanizmlari yoritilgan.

X.Barnet, Dj.Basset, D.Gamilton, N.Gross, R.Karlson, M.Mayez, A.Xeyvlok, D.Chen, R.Edem ishlarida innovatsion jarayonlarni boshqarish, ta'limdagi o'zgarishlarni tashkil etish, innovatsiyaning «hayoti va faoliyati» uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar masalalari tahlil qilingan.

Yangilik kiritishning ijtimoiy-psixologik aspekti amerikalik innovatik E.Rodgers tomonidan ishlab chiqilgan. U yangilik kiritish jarayoni qatnashchilarining toifalari tasnifi, uning yangilikka bo'lgan munosabatini, uni idrok qilishga shayligini tadqiq etadi.

Oliy maktab o'qituvchisining innovatsion faoliyati oliy maktab pedagogikasining bosh muammolaridan biridir.

Innovatsiya (inglizcha innovation) — yangilik kiritish, yangilikdir. A.I.Prigojin innovatsiya deganda, muayyan ijtimoiy birlikka - tashkilot, aholi, jamiyat, guruhga yangi, nisbatan turg'un unsurlarni kiritib boruvchi maqsadga muvofiq o'zgarishlarni tushunadi. Bu innovator faoliyatidir. Tadqiqotchilar (A.I.Prigojin, B.V.Sazonov, V.S.Tolstoy, A.G. Kruglikov, A.S.Axiezer, N.P.Stepanov va boshqalar) innovatsion jarayonlar tarkibiy qismlarini o'rganishning ikki yondashuvini ajratadilar: yangilikning individual mikro sathi va alohida-alohida kiritilgan yangiliklarning o'zaro ta'sirining mikrosathi.

Innovatsion kompetenligini rivojlantirishda quyidagi qoidalarni aytib o'tishimiz lozim.

1. Innovatsion ta'lim jarayoni quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflanadi: maqsadlar, mazmun, texnologiyalar va natijalarni baholashning sifat jihatidan o'zgarishi; o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning insonparvarlik yo'nalishi.

2. Innovatsion ta'lim jarayonida "hamkorlik" turi bo'yicha o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni tashkil etishning asosiy xususiyatlari quyidagilardan iborat: o'zaro hamkorlikning umumiy maqsadlarining mavjudligi; rollarni taqsimlash va o'zgartirish; o'qituvchi o'z faoliyatini tartibga soladi va o'quvchining kognitiv faolligini rag'batlantiradi, bu birgalikdagi faoliyatning tengligini, talabalarning mavzu pozitsiyasini va o'zaro ta'sir natijalarini birgalikda aks ettirishni ta'minlaydi.

3. Innovatsion ta'lim jarayonida o'qituvchi va talabalarning o'zaro hamkorligini tashkil etish pedagogik texnologiya bilan o'quv jarayonini loyihalash va amalga oshirishda maqsadli qo'shma faoliyat sifatida, shu jumladan quyidagi bosqichlar ketma-ketligini ta'minlaydi: yo'naltirish, muvofiqlashtirish, hamkorlik.

4. Oliy o'quv yurtining innovatsion ta'lim jarayonida "hamkorlik" turi bo'yicha o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni tashkil etishni uning asosiy xususiyatlariga ko'ra baholash mezonlari quyidagilardan iborat:

- o'quvchilar va o'qituvchilarning birgalikdagi faoliyatning umumiy maqsadi va qadriyatlariga ega yoki yo'qligini aniqlashga imkon beruvchi birgalikdalik mezon;
- o'qituvchi va o'quvchilarning rol o'rnini belgilaydigan faoliyat tengligi mezon;
- maqsadlarni belgilash, faoliyatni rejalashtirish, loyihani amalga oshirish, faoliyatni tahlil qilish, tuzatishlar kiritish va aks ettirishda mustaqillik darajasini belgilaydigan subyektivlik mezon.

Talabalar va o'quvchilarda innovatsion faoliyatga quyidagilar kiradi:

1. Innovatsion mahsulotni yaratish bo'yicha tadqiqot, tajriba-konstruktorlik yoki texnologik ishlarni amalga oshirish.

2. Innovatsion mahsulotni yaratish bo'yicha ishlarni kompleks ilmiy-texnikaviy, indikativ rejalashtirish va maqsadli dasturlash, tashkil etish va huquqiy ta'minlash.

3. Ishlab chiqarishni texnologik qayta jihozlash va innovatsion mahsulot (xizmat), texnologiya chiqarishga tayyorlash.

4. Innovatsion mahsulotni sinovdan o'tkazish va iste'molchi qabul qilish.

5. Texnologiyani tijoratlashtirish jarayonlarini boshqarish.

6. Innovatsion mahsulotni ichki va jahon bozorlarida ilgari surish, shu jumladan mahsulotda foydalaniladigan intellektual faoliyat natijalarini huquqiy himoya qilish bo'yicha faoliyat.

7. Innovatsion infratuzilmani yaratish va rivojlantirish.

8. Yangi va takomillashtirilgan innovatsion mahsulotni yaratish va joriy etish uchun ekspertiza, konsalting, axborot, yuridik va boshqa xizmatlar (shu jumladan innovatsion faoliyatni moliyalashtirishni tashkil etish).

Talabalarni innovatsion kompetenligini o'rganish ularni amalga oshirishga tayyorligini rivojlantirish strategiyasini nazariy jihatdan asoslash va ishlab chiqish, tizim-faoliyat paradigmasida rivojlanish qonuniyatlarini, psixologik mexanizmlar va tamoyillarni ajratib ko'rsatish imkonini beradi.

Innovatsion faoliyat konsepsiyasini yaratish zarurligini birinchi navbatda ta'lim jarayonini optimallashtirish va samaradorligini oshirish, talabalarning yangi, ijodiy faoliyatda mustaqilligini namoyon etishi bilan bog'liq to'siqlarni bartaraf etish muhimligida ko'ramiz.

Bizning fikrimizcha, ijodiy salohiyati past, o'zini-o'zi boshqarish, o'z-o'ziga ishonchi, qat'iyati, kognitiv faoliyatga rag'bati yetarlicha rivojlanmagan o'quvchilar o'qishni tamomlagandan so'ng innovatsiyalarda yuqori natijalarga erishish va mehnat bozorida raqobatbardosh bo'lish imkoniyati kam.

Biz ushbu ma'lumotlarni bevosita atrof-muhit sharoitlarini o'zgartirishga, talabalarning ichki faolligini rag'batlantirishga, tegishli shaxsiy fazilatlarni va innovatsiyalarga tayyorlikni rivojlantirishga qaratilgan psixologik-pedagogik tadqiqotlar o'tkazishning eng muhim amaliy sharti deb hisoblaymiz. Biroq, bu natijalarni barcha holatlarga o'tkazish noto'g'ri, chunki ular maxsus tadqiqotlarni talab qiladi. Avvalo, turli ta'lim muassasalari va talabalar uchun ularning ishonchliligini tekshirish kerak. Bundan tashqari, talabalarning innovatsion kompetenligini ta'lim muassasasi professor-o'qituvchilari faoliyati, uning innovatsion yo'nalishi, o'qituvchilarning talabalar innovatsion xulq-atvori va innovatsion tayyorgarligi ko'nikmalarini rivojlantirish istagi va ehtiyojlari bilan bog'liqligini e'tiborsiz qoldirib bo'lmaydi. Shunday qilib, talabalarning innovatsion kompetenligini rivojlantirish natijasi bir xil bo'lishi mumkin emas va ularni o'qitish va tarbiyalashning psixologik-pedagogik sharoitlariga, turli xil tashqi omillarning ta'siriga, shuningdek, ichki omillarga - qobiliyatlarga, qiziqishlarga, shaxsiy xususiyatlarga qarab o'zgaradi. Bu otalabalarning innovatsion faoliyatga tayyorgarligini shakllantirish jarayonini qanday tashkil etish bo'yicha aniq psixologik-pedagogik tadqiqotlar olib borilgan taqdirdagina, ta'lim tashkilotlari o'zlarining ta'lim faoliyatida buni hisobga olishlari va zaruriy choralar ko'rishlari mumkin bo'lgan muhim pedagogik xulosani anglatadi.

Talabalarning innovatsion kompetenligini psixologik asoslarini aniqlash vazifasi uning nazariy tamoyillari tizimini ochish bilan bog'liq. "Talabalarning innovatsion kompetenligini" tushunchalarini tizimli-faollik yondashuvi nuqtai nazaridan ko'rib chiqish kerak, bu nafaqat innovatsion jarayonning alohida bosqichlarini tahlil qilish, balki uni har tomonlama o'rganishga o'tish imkonini beradi.

Adabiyotlar

1. Laptev V.V. Informatika o'qitishning metodik nazariyasi. Fundamental tayyorgarlikning aspektlari / V.V. Laptev, N.I. Rijova, M.V. Shvetskiy. -SPb.: Sankt-Peterburg universiteti nashriyoti, 2003. - 352 p.

2. Mysin M.N. Bo'lajak mutaxassisning kasbiy vakolatlarini shakllantirish jarayonida axborot texnologiyalaridan foydalanish / M.N. Mysin. - Samara: Samara universiteti nashriyoti, 2004. - 194 p.

3. Bordovskaya N.V. Zamonaviy oliy pedagogik ta'limning akademik yo'naltirilgan modeli / N. V. Bordovskaya / Inson va ta'lim. 2015 yil. 1-son (42). 4-10-betlar.

4. Grebenkina L.K., Demidova S.B. Innovatsion oliy ta'limning yetakchi gumanistik g'oyalari / L.K. Grebenkina, S.B. Demidova / To'plamda: 21-asr fan va ta'limi, X xalqaro ilmiy-amaliy konferentsiya materiallari. – 2006. – B. 100-103.